

4. Lazarev Ye. N. Dizayn / Ye. N. Lazarev. – L. : Mashinostroenie, Leningr. otd-nie, 1988. – 256 s.
5. Lutsan N. I. Dekorativno-prykladne mystetstvo ta osnovy dyzainu: navchalno-metodychnyi posibnyk / N. I. Луцан. – Odesa : PNTS APN Ukrainy – SVD Cherkasov, 2007 – 87 s.
6. Malinovskaya L. P. Voprosy formirovaniya dizaynerskogo myshleniya na urokakh izobrazitel'nogo iskusstva v nachalnykh klassakh (Postanovka problemy i poisk putey ee razresheniya) / L. P. Malinovskaya. – Ternopol, 1993. – 183 s.
7. Navchalna prohrama “Trudove navchannia : osnovy dyzainu” dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv novoho typu : litseiv, himnazii, koledzhiv (5–9 klasy) / V. Madzhon, V. Sydorenko, O. Kobernyk [ta in.] // Trudove navchannia v zakladakh osvity. – 2011. – № 1. – S. 18–31.
8. Shpara P. Ye. Tekhnicheskaya estetika i osnovy khudozhestvennogo konstruirovaniya / P. Ye. Shpara. – K. : Vysshaya shkola, 1984. – 211 s.

Вересоцкая Н. И. Особенности изучения курса “Основы дизайна на уроках технологий” будущими учителями технологий.

В статье обосновывается значение курса “Основы дизайна на уроках технологий” как средства формирования эстетической культуры будущих учителей технологии, раскрывается его содержание, анализируются и конкретизируются основные его тематические составляющие. Предложены основные методические подходы к изучению этой дисциплины. Исследование показало, что в процессе изучения этого курса у будущих учителей технологий развивается художественно-конструкторское мышление, формируется система знаний и умений овладевать разными видами словесного и цветово-графического проектирования с помощью традиционных и электронных средств обучения

Ключевые слова: дизайн, основы дизайна, художественный дизайн, будущий учитель технологий, взаимодействие студент-преподаватель.

Veresotska N. I. Features of study of course of design “Basis on the lessons of technologies” by the future teachers of technologies.

In the article the value of course of design “Basis is grounded on the lessons of technologies” as facilities of forming of aesthetic culture of future teachers of technology, his maintenance opens up, his basic thematic constituents are analysed and specified. The basic methodical going is offered near the study of this discipline. Research showed that in the process of study of this course for the future teachers of technologies developed artistically-designer thought, the system of knowledge and abilities to seize the different types of the verbal and colour-graphic planning by means of traditional and electronic facilities of studies is formed.

Keywords: design, design bases, artistic design, future teacher of technologies, co-operation is a student-teacher.

УДК 37.091.33:911.3

Вовк Н. В.

**ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ “ОСНОВИ СПОЖИВЧИХ ЗНАТЬ”
У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ
ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПОЖИВАННЯ В УЧНІВ**

У статті розкрито можливості впровадження спецкурсу “Основи споживчих знань” у навчальний процес підготовки майбутніх учителів технологій до формування культури споживання в учнів як одного зі шляхів удосконалення професійної підготовки. Автор привертає увагу до проблеми впровадження споживчої освіти; актуалізує питання практичної підготовки вчителів технологій у ВНЗ; обґрунтовує зміст спецкурсу “Основи споживчих знань” у системі підготовки майбутніх учителів технологій до формування культури споживання в учнів.

Ключові слова: професійна підготовка вчителя технологій; спецкурс “Основи споживчих знань”; споживчі знання; культура споживання; творчі завдання.

Реформування концептуальних, структурних і організаційних засад сучасної парадигми освіти України вимагає підготовки нового покоління педагогічних кадрів, здатного до роботи в інших соціально-економічних, політичних і культурних умовах.

Останнім часом здійснюються активні пошуки нових педагогічних шляхів підготовки майбутнього спеціаліста, що зорієнтовані на формування особистості, розвитку їх творчості й самостійності.

Відповідно до нової концепції навчання, де всі її складові спрямовані на особистісно-зорієнтований розвиток майбутнього фахівця, формування його як творця, здатного не лише самостійно здобувати знання, а й реалізувати їх згідно з практичними вимогами сьогодення. Важлива роль у цьому складному процесі належить підготовці майбутнього вчителя до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи. Реалізація такого підходу – це впровадження у систему підготовки майбутніх учителів технологій до формування культури споживання в учнів спецкурсу “Основи споживчих знань”.

Змістові характеристики процесу підготовки майбутнього вчителя технологій знайшли своє відображення у наукових працях О. Коберника, М. Корця, В. Мадзігона, В. Стешенка, В. Сидоренка, Г. Терещука, С. Ткачука, Д. Тхоржевського та ін. Різноманітні аспекти формування культури споживання розглянуті в працях О. Данилової, О. Лихолат, Л. Ніколаєвої, А. Мазаракі, Н. Притульської, О. Язвінської та ін. Проте, місце та роль підготовки майбутнього вчителя до формування культури споживання в учнів на уроках технологій у цих працях не знайшли свого висвітлення.

Мета нашого дослідження – визначення змісту спецкурсу “Основи споживчих знань” у системі професійної підготовки майбутнього вчителя технологій задля формування культури споживання в учнів.

Спецкурс – це один із видів навчальних занять зі студентами, розрахований на активну, творчу навчальну та наукову роботу з метою поглибленого вивчення важливих модулів і тем профільюючих дисциплін [3, с. 345].

Програма спецкурсу розробляється з метою ефективної професійної підготовки майбутніх учителів та має на меті поглибити знання студентів окремих актуальних проблем. До таких важливих проблем відноситься й питання формування культури споживання, що передбачає наявність у студентів знань і вмінь, набутих ними в процесі гуманітарної, соціально-економічної, природничо-наукової, професійно-педагогічної, професійної науково-предметної підготовки, а також під час вивчення наступних дисциплін: “Домознавство”, “Технологія заготівлі та зберігання харчових продуктів”, “Текстильне матеріалознавство”, “Товарознавство та експертиза харчових продуктів”, “Основи харчових технологій”, “Економіка і організація виробництва”, “Хімія”, “Електротехніка”, “Правознавство”, “Основи економічної теорії”, “Соціологія”, “Дизайн” та “Кулінарна справа”.

Зміст спецкурсу “Основи споживчих знань” для студентів спеціальності “Технологічна освіта” визначено змістом навчального матеріалу (поняття, теорії та методи споживчої освіти студентів), професійно-спрямованими знаннями (додатки законів, понять і теорій культури споживання), а також елементами науково-дослідної діяльності.

Професійна спрямованість спецкурсу дозволяє ввести в навчання майбутніх учителів технологій відповідно до змісту основних дисциплін фахової підготовки студентів і варіативних шкільних курсів “Основи споживчих знань”, “Я – споживач” тощо теоретично та практично значущий матеріал для формування культури споживання. У зв’язку з цим спецкурс “Основи споживчих знань” повинен:

- задовольняти дидактичним принципам (поєднання науковості й доступності, наочності, систематичності й послідовності, міжпредметних зв’язків та ін.);
- спиратися на основи комплексу споживчих знань (товарознавчі, технологічні, матеріалознавчі, економічні та знання про споживчі властивості матеріалів і виробів), доповнювати їх і сприяти ефективній підготовці майбутнього вчителя технологій;
- відповідати змісту спеціальності студентів (у нашому випадку “Основи домашнього господарювання”);
- відображати актуальні проблеми споживання та технологій;

– сприяти формуванню у студентів культури споживання товарів і послуг.

На думку О. Лихолат, результатом упровадження споживчої освіти до циклу підготовки вчителя технологій має стати набуття вмінь майбутніми вчителями орієнтуватись на ринку товарів і послуг, свідомого їх споживання, знаходити інформацію споживчого характеру, тобто, бути компетентним у сфері реалізації своїх споживчих прав [2, с. 121].

Отже, в майбутнього вчителя технологій має бути сформована раціональна споживача поведінка, раціональне споживче мислення, що адаптоване до реального життя.

Крім того, вчитель повинен уміти донести набуту інформацію до школярів за допомогою різноманітних методичних прийомів і засобів. А завдання педагогічного вузу – підготувати майбутнього вчителя до формування культури споживання в учнів на уроках технології. Сприяти цьому може введення у навчальний процес підготовки бакалаврів спеціальності “Технологічна освіта” спецкурсу “Основи споживчих знань”.

Мета спецкурсу полягає у вихованні у студентів грамотної споживчої поведінки та правової культури, засвоєння системи науково-педагогічних, науково-технічних та науково-інформаційних знань, а також національних й загальнокультурних цінностей сфери споживання товарів і послуг, що сприяють становленню професійної компетенції, що є адекватною самореалізацією в різних сферах діяльності: сімейно-побутовій, професійній та творчій.

Основними завдання розробленого нами спецкурсу є:

– ознайомлення студентів із закономірностями економічної та правової організації суспільства;

– формування в студентів системи знань і вмінь сфери споживання товарів і послуг;

– аналіз проблем раціонального вибору товарів і послуг на рівні окремого споживача й держави;

– удосконалення практичних навичок і вмінь у сфері науково-обґрунтованої та творчої організації споживання товарів і послуг;

– оволодіння студентами основними моделями грамотної споживчої поведінки;

– формування вмінь застосовувати знання предметної галузі “Основи споживчих знань” при вирішенні педагогічних, науково-методичних і організаційних завдань.

У процесі вивчення спецкурсу студенти мають засвоїти основні терміни та поняття, що стосується теми формування культури споживання учнів і здобути ґрунтовні знання про:

– суть та моделі культури споживання, фактори зовнішнього середовища, що впливають на формування поведінки споживачів;

– соціально-економічні, демографічні, культурно-історичні причини і передумови виникнення та поширення споживчих знань;

– законодавчі, юридично-правові норми щодо регулювання питань захисту прав споживачів;

– особливості впливу соціуму (держави, сім’ї, школи) на формування культури споживання;

– вплив рекламної індустрії на розвиток сфери товарів та послуг;

– оціночні критерії та правила прийняття рішень, що забезпечують вибір остаточної альтернативи покупки споживачем;

– традиційні та інноваційні методики захисту прав споживачів.

Протягом опрацювання курсу студенти мають навчитися:

– визначати потреби та способи їх задоволення товарами і послугами;

– читати знаки візуальної комунікації на етикетках, упаковці та торгівельних ярликах товарів;

– відстоювати власні права у випадку придбання товарів неналежної якості;

– складати договори на надання послуг;

– раціонально планувати власний бюджет.

Після вивчення спецкурсу студент повинен уміти:

– розумно обґрунтовувати свої потреби, співвідносити свої потреби й можливості їх задоволення;

– аналізувати поточну інформацію про зміни в житті суспільства, статистичні дані, працювати з додатковою літературою;

– розрізняти символи на етикетках, упаковках, аналізувати необхідну і важливу для себе інформацію;

– вибирати товари або послугу з ряду аналогічних, орієнтуючись на власні вподобання, ціну, нецінові чинники (якість, гарантії, післяпродажне обслуговування тощо);

– грамотно вести себе в типових споживчих ситуаціях;

– знаходити й аналізувати споживчу інформацію;

– раціонально планувати особистий бюджет.

Програма спецкурсу передбачає роботу за такими змістовими модулями:

Змістовий модуль 1. Культура споживання як складова частина загальносоціальної культури.

Змістовий модуль 2. Інноваційні технології формування культури споживання майбутніх учителів в процесі професійної підготовки.

До тематики лекційних занять ми включили загальні теми, що складають основу для оволодіння практичними вміннями:

1. Виникнення та розвиток захисту прав споживачів.

2. Потреби споживачів.

3. Споживач і споживання.

4. Товари та їх різновидності.

5. Послуги та їх різновиди.

6. Джерела споживчої інформації.

7. Етичні аспекти ставлення виробників товарів та надавачів послуг до споживачів.

8. Правила споживчої етики.

9. Морально-етичні норми поведінки споживача.

10. Захист прав споживача.

11. Сучасні економічні, правові та інформаційні тенденції ставлення до споживачів.

12. Захист прав споживачів в Європейському Союзі.

13. Законодавче регулювання захисту прав споживачів в Україні.

14. Організації, що захищають права споживачів.

До кожної лекційної теми визначено самостійну роботу, що обов'язкова для виконання студентами. Виконання її дозволяє студентам заглибитись у сутність проблеми, розкрити на лекції і охопити питання, що залишились поза увагою.

Теми семінарських занять розроблялись з урахуванням практичних потреб студентів, тобто їх прагнення до набуття спеціальних умінь і навичок використання різних форм і методів роботи. Кожна тема семінарського заняття містить окрім теоретичних питань, що мають засвоїти студенти, ще й творче завдання для кожного студента чи групи студентів, яке вони виконують і здають викладачеві або презентують на занятті. Наприклад:

1. Історія споживчого руху. Державні та громадські органи захисту прав споживачів. *Творче завдання:* підготувати есе на тему “Для чого потрібно формувати культуру споживання?”

2. Юридична основа захисту прав споживачів. *Завдання:* проведіть аналіз нормативних документів, що стосуються захисту прав споживачів.

3. Інформація для споживачів. *Творче завдання:* розробити дизайн змісту авторської реклами споживання сучасної побутової техніки з обґрунтуванням “Про що розкаже реклама побутової техніки”.

4. Культура споживчої поведінки. *Творче завдання:* запропонувати приклад та

способи розв'язання життєвих ситуації, що можуть спричинити культурний шок.

5. Реклама: позиції маркетингу та споживача. *Творче завдання:* розробити дизайн рекламного плакату на будь-який товар чи послугу.

6. Заклади, що реалізують товари і послуги. *Творче завдання:* 1. Підібрати будь-який фільм, де піднімаються проблеми культури споживання товарів чи послуг, демонструються наслідки обману покупців. 2. Розробити план-сценарій обговорення цього фільму з учнями.

7. Система захисту прав споживача. *Творче завдання:* 1. Розробити ділову гру, в якій би відображалася система захисту прав споживачів. 2. Запропонувати розробку засідання суду захисту прав споживачів. 3. Розробити порівняльну таблицю захисту прав споживачів в Україні та Європейському союзу, до даної таблиці підібрати приклади з ілюстраціями.

8. Гроші як економічний, культурний і психологічний феномен. *Творче завдання:* розробити веб-квест за такими питаннями: 1. Гроші як ресурс споживання. 2. Проблема сімейного бюджету. 3. Гроші як предмет споживання. 4. Психологія грошей: минуле, теперішнє, майбутнє.

9. Створення і реалізація споживчих проектів. *Творче завдання:* розробити проект на тему (на вибір студентів) “Чисте місто” (боротьба із засміченням території міста); “Жива вода” (вивчення якості послуг водопостачання у рідному місті); “Я купую взуття” (аналіз ринку взуття та його якісних ознак); “Споживчий кошик” (порівняння цін споживчого кошика поточного та минулого року, сімей з різним достатком, різних міст та районів); “Я купую холодильник” (вивчення поведінки споживача при купівлі побутової техніки для зберігання харчових продуктів); “Оплата комунальних послуг” (вивчення тарифів та розрахунків на комунальні послуги).

10. “Зелене” споживання. *Творче завдання:* розробити віртуальну екскурсію на підприємство країн Європи по випуску якісних харчових товарів.

Окремі теми спецкурсу винесені на самостійне опрацювання, наведемо приклади деяких з них:

Тема 1. Історичні етапи захисту прав споживачів

Тема 2. Чинники та види потреб споживачів

Тема 3. Споживання і споживчі традиції

Тема 4. Якість товарів

Тема 5. Маркування товарів

Тема 6. Купівля у кредит

Тема 7. Консумерські організації тощо.

Спецкурс передбачає такі форми навчальних занять, як лекції-візуалізації, лекції-провокації, контактні заняття, квести, ділові й рольові ігри, тренінги, ярмарок педагогічних ідей, рейтинги споживання товарів і послуг, на яких студенти вправлялись у виконанні практичних завдань, розробці проектів, бізнес-планів, написанні творів-есе, вирішенні проблемних ситуацій тощо. Враховувався досвід творчої діяльності, оскільки цей компонент змісту освіти покликаний забезпечити готовність студента до пошуку нових шляхів вирішення проблем формування культури споживання, до творчого перетворення дійсності.

Спецкурс “Основи споживчих знань” припускає творче ставлення студентів до засвоєння циклу професійної і практичної підготовки, творчий підхід викладача у підготовці до лекційних, семінарських і практичних занять.

Зміст спецкурсу ґрунтується на доборі такого теоретичного і практичного матеріалу, що спрямований на формування культури споживання, позитивного ставлення до споживання та споживачів.

Отже, за допомогою розробленого нами спецкурсу передбачалося поповнення підготовки студентів теоретичними основами споживчих знань та на їх основі формування культури споживання та професійних компетенцій майбутніх учителів, а саме: знань про нормативно-правову й теоретичну базу культури споживання; сучасні тенденції та

особливості споживання товарів і послуг; специфіку та особливості захисту прав споживачів тощо.

Використана література:

1. Завражна О. Про роль спецкурсів у системі фахової підготовки студентів-фізиків [Електронний ресурс] / Олена Завражна. – Режим доступу: http://www.kspu.kr.ua/download/conf2013/section2/article_zavragna.pdf.
2. Лихолат О. “Основи споживчих знань” в циклі підготовки вчителя технології, спеціалізація “Основи домашнього господарювання” / О. В. Лихолат // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи : зб. наукових праць. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 30. – С. 120-125.
3. Новий тлумачний словник української мови : у 4-х томах / укладачі : В. Яременко, О. Сліпущко – К. : Видавництво “Аконіт”, 1998. – Т. IV. – 941 с.

References:

1. Zavrzhna O. Pro rol spetskursiv u systemi fakhovoi pidhotovky studentiv-fyzykiv [Elektronnyi resurs] / Olena Zavrzhna. – Rezhym dostupu : http://www.kspu.kr.ua/download/conf2013/section2/article_zavragna.pdf.
2. Lykholat O. “Osnovy spozhyvchykh znan” v tsykli pidhotovky vchytelia tekhnolohii, spetsializatsiia “Osnovy domashnioho hospodariuvannia” / O. V. Lykholat // Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. Zb. Naukovykh prats. – K. : NPU imeni M. P. Drahomanova, 2011. – Vyp. 30. – S. 120-125.
3. Novyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy: U 4-kh tomakh / ukladachi: V. Yaremenko, O. Slipushko – K. : Vydavnytstvo “Akonit”, 1998. – T. IV. – 941 s.

Вовк Н. В. Содержание спецкурса “Основы потребительских знаний” в системе подготовки будущих учителей технологий к формированию культуры потребления учеников.

В статье раскрыты возможности внедрения спецкурса “Основы потребительских знаний” в учебный процесс подготовки будущих учителей технологий к формированию культуры потребления у учащихся как одного из путей совершенствования профессиональной подготовки. Автор привлекает внимание к проблеме внедрения потребительского обучения; актуализирует вопросы практической подготовки учителей технологий в вузе; обосновывается содержание спецкурса “Основы потребительских знаний” в системе подготовки будущих учителей технологий к формированию культуры потребления учащихся.

Ключевые слова: профессиональная подготовка учителя технологий; спецкурс “Основы потребительских знаний”; потребительские знания; культура потребления; творческие задания.

Vovk N. V. Maintenance of the special course of “Basis of consumer knowledge” in the system of preparation of future teachers of technologies to forming of culture of consumption for students

The article reveals the possibility of introduction of the course “Fundamentals of consumer knowledge” in the educational process of preparation of future teachers of technology to build the culture of consumption among students as one of the ways to improve training. The author draws attention to the problem of implementing consumer education; actualizes the practical training of teachers of technology in the UNIVERSITY substantiated the content of the course “Fundamentals of consumer knowledge” in the training of future teachers of technology to build the culture of consumption among students.

Keywords: professional teacher preparation technology; the course “Bases of consumer knowledge”; consumer knowledge; consumer culture; creative tasks.